

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- FUSTER, G. (1966). *Historia de Manacor*. Palma: Imprenta Fullana.
- GRAU, P. (2002). «La historiografia de les epidèmies a Mallorca (segles XIII a XIX)». *Gimbernat*, vol. 37, p. 195-211.
- MOLL, I. (2005). *Algunos aspectos de la organización de la asistencia sanitaria en la mallorca rural, siglos XVIII y XIX* [en línia], vol. 14, n. 4, p. 469-479.
- RIERA, J. (2006a). *Historia de Manacor, siglo XIX. Primera Parte*. Manacor: Gràfiques Muntaner.
- (2006b). *Historia de Manacor, siglo XIX. Segunda Parte*. Manacor: Gràfiques Muntaner.
- SALAS, P. «La política sanitaria en la primera mitad del siglo XIX». *Revista de demografia Històrica*, XX, II, segunda época, p. 53-97.
- WEYLER, F. (1854). *Topografía físico-médica de las Islas Baleares y en particular de la de Mallorca*. Palma: Imprenta de Pedro José Gelabert.

Els manacorins en el repoblament de Son Servera al segle XIX

Pedro Fidel Castro Lliteras

Resum

Son Servera fou durant gran part de la seva història un poble eminentment emigrant, però durant alguns anys del segle XIX el sentit del moviment poblacional s'invertí dràsticament. Com a conseqüència de la tragèdia de la pesta de l'any 1820, que acabà amb poc més de la meitat de la població serverina en tres mesos, sembla que «la gente más pobre de muchos otros pueblos» pensaren que tenien una nova oportunitat. La tradició oral ens parla de grans moviments de persones provinents sobretot de Manacor i Felanitx: tractarem idò d'identificar i quantificar els nous habitants provinents de Manacor durant les dècades posteriors a la pesta; i també veurem la seva influència en la composició de la població de Son Servera l'any 1887, just abans de l'inici del gran èxode del canvi de segle.

Introducció

Les motivacions, els objectius i la metodologia del projecte del qual forma part aquest estudi han estat explicats en detall a un article ja publicat.¹

La principal pregunta a la qual es vol respondre amb aquesta investigació és «quin és l'origen dels serverins del segle XIX?», tot posant molt d'esment en la gran revolució poblacional que provocà la pesta de l'any 1820. I aquesta pregunta queda transformada, per aquest article en aquestes X Jornades d'Estudis

¹ Pedro Fidel CASTRO (2018), «L'origen dels habitants de Son Servera al segle XIX. Primera part, dels Abrines als Luis», a Núria GOMILA i Maria ARENAS (cur.), *Jornades d'Estudis Locals de Son Servera: Origen i tradició: Abril 2017*, Ajuntament de Son Servera, p. 13-52.

Locals de Manacor, en «Quines i quantes famílies de manacorins passaren per Son Servera al llarg del segle XIX?», i «Quina és la importància de les famílies descendents de manacorins a final del mateix segle dins el total de la població serverina?».

La informació utilitzada permet extrapolar un arbre genealògic quasi complet de totes les famílies que passaren per Son Servera durant el segle XIX (l'hem d'iniciar al darrer terç del segle XVIII, com a mínim, per poder estudiar les relacions familiars ja existents l'any 1800).

En aquesta publicació, quan es fa referència a Manacor i els manacorins no s'hi inclouen els llorencins, tot i que Sant Llorenç formà part del municipi de Manacor durant quasi tot el segle XIX.

Son Servera abans de 1820

Entre els anys 1800 i 1820 Son Servera acull persones d'almenys 112 llinatges diferents en una població que arriba a un màxim d'uns 1.800 habitants just abans de l'inici de la pesta (69 els porten homes i, per tant, són susceptibles de passar a les següents generacions). Durant aquest període més del 90% dels residents a cada moment són serverins i alhora descendents de serverins (famílies que són al poble des d'almenys fa tres generacions). De fet, el 70% dels habitants comparteix els deu llinatges més comuns, que alhora són alguns dels que ja apareixen a la documentació d'ençà de les primeres dècades d'existència del poble, al darrer terç del segle XVII: Servera, Vives, Massanet, Sanxo, Nebot, Llull, Sureda, Tous, Lliteres i Brunet.

Durant aquesta primera època Son Servera és un poble clarament emigrant i, per tant, no és gens comuna l'arribada de noves famílies que s'hi instal·lin definitivament. De fet, hem pogut identificar el pas d'almenys unes 70 noves famílies pel poble en aquests vint anys, però només dotze s'hi instal·len definitivament i tenen descendents vius a final del segle XIX.

Són quinze els homes manacorins casats que viuen a Son Servera en algun moment d'aquestes dues primeres dècades del segle i sis d'ells tenen descendents vius l'any 1887 (taula 1). També provenen de Manacor nou dones, cinc de les quals s'instal·len al poble quan es casen amb un serverí i quatre venen ja casades (amb tres manacorins i un artanenc).

Any la referència	Marit (manacorí) - Esposa	Origen esposa	Família viva a la fi del s. XIX	Nombre de persones a la família al llarg del s. XIX
1798	Joan Febrer Roig - Catalina Vives	Son Servera	no	1
1809	Antoni Andreu - 1r Ant. Massanet / 2n Nicolau Tous	Son Servera	sí	39
1800	Joan Bauçà Sureda - Margalida Servera Vallespir	Manacor	sí	18
1800	Jeroni Blanquer - Catalina Bauçà	ND	sí	29
1800	Antoni Riera Grimalt - Magdalena Bauçà Galmés	Son Servera	no	5
1810	Miquel Riera - Magdalena Melis	ND	no	12
1815	Miquel Morey Domenge - Bàrbara Sanxo	Artà	no	6
1815	Pere Domingo Perelló - Joana Maria Nebot	ND	no	3
1817	Mateu Duran Rosselló - Margalida Llull Binimelis	Son Servera	no	2
1817	Sebastià Galmés Truyols - Francina Domenge Morey	Manacor	sí	26
1817	Joan Perera - Joana Maria Gelabert	Manacor	no	4
1818	Miquel Bauçà - Francisca Vadell	Manacor	no	6
1818	Miquel Gomila - Francisca Llodrà	Manacor	sí	8
1819	Andreu Duran - Maria Magdalena Blanquer	Manacor	no	4
1819	Bartomeu Riera Pont - Francina Aina Lliteres Ginard	Artà	sí	9

TAULA 1. Famílies d'homes manacorins arribades a Son Servera abans de 1820.

Els anys posteriors a la pesta (1820-1840)

Sembla que l'arribada de nous habitants comença immediatament després del desastre: durant l'any 1821, per exemple, es casen a Son Servera 48 persones, 20 de les quals no són del poble (sis són de Manacor), el qual és un nombre extraordinàriament elevat. Hem de tenir present que quasi tots els serverins que es casen aquell any són vidus de la pesta i, per tant, no són matrimonis que s'haguessin produït en un any normal. En la mateixa línia, dels setanta baptismes de l'any 1822 tretze són de pare no serverí i desset de mare no serverina (cinc i set, respectivament, són de Manacor).

La documentació estudiada permet afirmar que la població de Son Servera ha augmentat ràpidament fins a final de la dècada de 1830 i ha recuperat, si no

superat, les xifres anteriors al desastre, degut principalment a un fort moviment migratori. No s'inclouen aquí els descendents dels serverins emigrats en les dècades anteriors a la pesta, que sembla que en alguns casos retornen al poble probablement per aprofitar les cases abandonades per la mort de famílies completes amb les quals encara mantenien contacte proper. Aquests retornats se segueixen considerant, per aquest estudi, famílies d'origen plenament serverí tot i haver nascut tota una generació (o dues) a altres llocs com Sant Llorenç, Artà o Ciutat.

En aquest primer període posterior a la pesta la forta immigració provoca un canvi important en la composició de la població en funció del seu origen familiar: l'any 1826, en el primer padró posterior a la pesta que hem pogut localitzar i que sembla raonablement complet, el 25% de la població esmentada és nascuda a algun altre poble o és filla de pares d'altres pobles (un 15% més que vint anys abans); l'any 1838, en canvi, aquest percentatge de «forans» ha tornat a disminuir fins al 16% tot i que han nascut moltíssims fills de nous pobladors a Son Servera. Això ens indica que, tot i que durant la dècada de 1820 Son Servera rep un importantíssim contingent de població d'altres pobles, el corrent migratori no és en una sola direcció en aquella dècada ni en la següent, sinó que el ritme l'entrada de nous habitants és molt similar al de sortida, una vegada assolida una població total semblant a l'anterior a la pesta (o dit d'una altra forma: una vegada ocupades les cases que havien quedat buides).

Un molt bon exemple d'aquest fet migratori en dos sentits el podem trobar en el cas dels manacorins (taula 2). Durant la dècada de 1820 arriben a Son Servera 44 matrimonis en què la família del marit té el seu origen a Manacor però només 13 s'hi instal·len definitivament (32%); i a la dècada de 1830 són 23 matrimonis, 6 dels quals queden al poble (26%). Pel que fa a les dones, i com en el període estudiat abans, la gran majoria (33 de les 47 manacorines) venen al poble ja casades amb un manacorí i moltes altres es casen amb un serverí (vuit).

La gran majoria d'aquestes parelles estan formades per dues persones de Manacor: 84% a la dècada de 1820 i 47% a la següent. Això es pot relacionar amb el fet que durant la primera dècada la gran majoria dels nouvinguts arriben ja casats i molts amb fills; en canvi, a la dècada de 1830 localitzam per primera vegada molts matrimonis mixtos formats per joves nouvinguts que es casen amb al·lots i al·lotes de família serverina.

En tot cas, no podem arribar a conclusions precipitades perquè la falta de padrons complets durant tot aquest període fa que la principal font d'informació siguin els llibres de baptismes i matrimonis; com a conseqüència, la primera notícia de la presència d'algunes famílies arribades amb al·lots joves es refereix al matrimoni d'aquests al·lots a la dècada de 1830, i no és una referència als seus pares, que potser fa una dècada que resideixen al poble.

Any 1a referència	Marit (manacorí) - Esposa	Origen esposa	Nombre de persones a la família al llarg del s. XIX
1822	Pere Joan Galmés - Elisabet Ribot	Manacor	11
1823	Antoni Andreu - Bàrbara Mesquida	Manacor	16
1824	Martí Perelló - Margalida Sansó	Manacor	21
1825	Bartomeu Sansó - Bàrbara Gelabert	Manacor	9
1826	Sebastià Busquets - Magdalena Ximenes / Antònia Ribot	Manacor	15
1826	? Caldentey - ? Palou	ND	10
1826	Antoni Capó - Elisabet Torrens	Manacor	15
1826	Rafel Grimalt - Apol·lònia Duran	Manacor	15
1826	Bartomeu Pellisser - Margalida Gelabert	Manacor	45
1826	Jordi Sansó - Magdalena Vadell	Manacor	32
1826	Pere Servera - Bàrbara Ferrer	Son Servera	26
1827	Jordi Fluxà Sansó - Magdalena Riera / Catalina Servera Llull	Manacor	12
1829	Antoni Sureda Llull - Joana Aina Jaume Torrents	Sant Llorenç	11
1833	Gabriel Massanet - Joana Maria Soler	Manacor	14
1833	Andreu Servera Llull - Antònia Aina Andreu Vanrell	Pina	14
1834	Miquel Andreu Frau - Francina Aina Pastor	Manacor	14
1834	Francesc Gomila Gomila - Antònia Artigues Sard	Son Servera	7
1836	Jaume Soler - Catalina Santceloni	Manacor	8
1840	Joan Galmés Vadell - Magdalena Febrer / Gabriela Rosselló Bordoy	Sant Llorenç / Manacor	8

TAULA 2. Famílies d'homes manacorins arribades a Son Servera entre 1821 i 1840 i instal·lades definitivament.

Els nous manacorins entre 1840 i 1887

La quantitat d'informació analitzada en el període comprès entre 1840 i el final del segle XIX ha estat inferior a l'analitzada per a les dues dècades anteriors i posteriors a la pesta. Tot i ser dades incompletes, és molt destacable la minva de moviments migratoris que hi podem detectar.

Entre 1841 i 1860 tan sols trobam nou matrimonis nous en què el marit

és de Manacor i només cinc d'aquests matrimonis donen lloc a *famílies vives* (famílies amb capacitat per tenir més descendents que portin el llinatge amb posterioritat) l'any 1887. En aquest mateix període arriben a Son Servera només cinc dones de Manacor.

Després de 1860 i fins al final del període estudiat (1887), les referències a noves famílies són encara més minses. Apareixen esmentats dotze manacorins i catorze manacorines, dels quals només nou i deu, respectivament, apareixen com a casats en algun moment. La falta d'anàlisi de documents posteriors fa molt difícil afirmar si aquestes famílies arrelaren a Son Servera o no.

Els manacorins en la composició de la població serverina del segle XIX

El nombre total de manacorins a Son Servera, incloent en el compte els seus descendents directes, va en augment constant tot al llarg del segle XIX. Sabem que l'any 1800 són només 15, l'any 1820 són uns 48 i a la pesta en moren 26 (només 6 d'aquests ja havien nascut a Son Servera com a descendents de manacorins). Aquestes dades representen en tot moment percentatges molt reduïts sobre el total de la població.

A partir de l'any 1820, però, l'augment del nombre de parelles joves que s'instal·len a Son Servera comença a afectar la composició de la població en funció dels seus orígens. Tot i la gran quantitat de nous habitants que abandonen el poble en els anys i dècades posteriors a la seva arribada, el contingent poblacional format pels descendents dels que queden a Son Servera arriba a formar una part molt important de la societat serverina: l'any 1887, almenys 740 habitants (27% del total de 2.704 que apareixen al padró estudiat) no han pogut ésser identificats com a descendents per línia paterna directa de cap de les famílies de residents al poble d'ençà de la segona meitat del segle XVIII. L'origen de moltes de les noves famílies el trobam a pobles propers com Artà, Capdepera i Sant Llorenç però per davant d'aquests pobles destaquen Felanitx i, sobretot, Manacor com a viles aportadores de repobladors instal·lats definitivament a Son Servera.

L'any 1887 viuen a Son Servera 332 persones nascudes a Manacor o que són descendents per línia paterna directa de manacorins, el que representa un 45% del total de descendents de no serverins i un 12% del total de la població en aquell moment. D'aquestes 332 persones, 67 són descendents de 6 homes arribats abans de la pesta (20%), 200 són descendents de les 19 famílies instal·lades entre 1820 i 1840 (60%), 26 corresponen a les 4 famílies arribades entre 1841 i 1860, i la resta (8%) es correspon amb persones que fa només una generació, com a molt, que està instal·lada al poble.

Un tast de la història de les principals famílies de manacorins instal·lades a Son Servera

El projecte dins el qual s'inclou aquest estudi compta també amb la redacció d'una petita història de totes les famílies que passaren per Son Servera durant el segle XIX. A les següents pàgines incloem part d'algunes d'aquestes petites històries de les principals famílies de manacorins que arribaren i s'establiren definitivament a Son Servera en aquell segle.

ANDREU: Abans de la pesta, Antoni Andreu *Jan*, de Manacor, vidu de Massanet, es casa l'any 1809 amb Nicolau Tous a Son Servera, i aporta dos fills nascuts a Manacor (Miquel i Margalida) al matrimoni; no tenen més descendents. Miquel Andreu Massanet *Jan* es casa l'any 1819 amb Catalina Nebot però ella mor a la pesta de l'any següent sense haver tengut cap fill. Sembla que Miquel *Jan* es torna a casar devers l'any 1824, potser a Sant Llorenç, lloc d'origen de la seva esposa Catalina Font Gelabert. Entre 1825 i 1849 el matrimoni té deu fills i una filla, set dels quals s'han casat, han tengut descendents i viuen a Son Servera l'any 1887 (tots al carrer dels Jans). Altres famílies d'aquest llinatge s'instal·len a Son Servera després de la pesta: Antoni Andreu *Cigaleta* arriba de Manacor amb la seva esposa Bàrbara Mesquida al voltant de 1823, juntament amb tres fills, i en tenen un més. Dos d'ells es casen i tenen descendents residents al poble a final del segle XIX. El darrer immigrant és Miquel Andreu Frau *Solalles*, teixidor manacorí, que arriba amb la seva esposa Francina Aina Pastor i tres fills al voltant de 1830 i també tenen un fill més al poble i descendents vius a final del segle.

BAUÇÀ: Poc abans de 1800 s'instal·la a Son Servera Joan Bauçà *Punta* de Manacor, amb la seva família. Just abans de la pesta vivien a Son Servera unes 65 persones d'aquest llinatge, de les quals en moriren 32; va ser un llinatge bastant afectat. La majoria dels Bauçà residents a Son Servera l'any 1887 són descendents de Pere Bauçà Galmés (els *Blanc*, *Vermell*, *Cul-alt*, *Botó*, *Metxa*, *Barral* i *Dorell*) i de Jordi *Parrino*. Mitja dotzena són descendents de Joan *Punta* i altres pocs són fills d'Antoni Bauçà Mesquida de Manacor, que és a Son Servera almenys des de 1865.

BLANQUER: L'any 1800 s'ha instal·lat la família formada per Jeroni Blanquer, de Manacor, la seva esposa Caterina Bauçà i els seus fills Llorenç, Maria, Caterina, Jaumeta i Antònia. És una família que creix ràpidament i resulta poc afectada per la pesta (només dos morts), però Llorenç n'és l'únic fill mascle i tots els Blanquer nascuts a Son Servera durant la resta del segle XIX són descendents seus.

BUSQUETS: Després de la pesta i abans de 1826 arriba a Son Servera la família formada per Sebastià Busquets, Antonina Ribot i els seus fills, tots de

Manacor. A final del segle XIX tots els Busquets residents a Son Servera són descendents d'aquesta família. Els descendents del fill menor, Gaspar, porten el malnom *Salero*.

CALDENTY: Un dels primers matrimonis una vegada aixecat el cordó militar de la pesta és el de Guillem Caldenty Colombrans, batiat a Petra encara que tota la seva família és manacorina, amb Joana Maria Bennassar de Manacor. Abandonaren el poble molt poc temps després.

CAPÓ: L'any 1826 apareix per primera vegada Jaume Capó Torrens, de Manacor, amb la seva mare Elisabet Torrens, vídua d'Antoni Capó. L'any 1837 el seu germà Antoni Capó Torrens es casa a Son Servera i té un fill, però sembla que torna a abandonar el poble poc temps més tard. L'any 1838 Jaume Capó Torrens *Tarruga* es casa amb Margalida Llull, serverina. Encara és viu l'any 1887 i tots els Capó que trobam a Son Servera a final del segle XIX són descendents seus.

FLUXÀ: Els Fluxà residents a Son Servera a final del segle XIX són descendents de Jordi Fluxà Sansó *Crespi*, de Manacor, que es casa en segones núpcies l'any 1827 amb Catalina Servera. Tan sols hi ha l'excepció de Bartomeu Fluxà, de Ciutat, que és regidor de l'Ajuntament de Son Servera a la dècada de 1890.

GALMÉS: Entre 1815 i 1820 s'instal·la a Son Servera la família manacorina formada per Sebastià Galmés Truyols, ferrer, la seva esposa Caterina Domenge i vuit fills: només Bartomeu Galmés Domenge sobreviu a la pesta, però té una quinzena de descendents vius residint al poble a final del segle. Després de la desgràcia, arriben al poble almenys cinc homes amb aquest llinatge procedents de Sant Llorenç, Manacor i Artà. Quatre d'aquestes famílies es troben totalment establertes l'any 1887.

GOMILA: Al voltant de 1755 Joan Gomila *Rebosillo*, de Manacor, es casa amb Antònia Servera. Tenen almenys tres fills als anys següents, però només Antònia és viva i ha tengut descendència a principi del segle XIX. Antònia Gomila Servera mor a la pesta, ja vídua d'Antoni Brunet *Domingo*. El llinatge no mor amb ella al poble perquè l'any 1818 Simó Gomila de Manacor es casa amb Joana Maria Vives i tenen diversos fills, entre els quals Miquel Gomila *Simó*, que encara resideix amb la seva família a Son Servera a final del segle. Després de la pesta segueixen arribant altres Gomila de Manacor: primer, Pere Joan Gomila de Manacor arriba a Son Servera, on batia un fill, però sembla que parteix; segon, Francesc Gomila també de Manacor, l'any 1834 es casa i té un fill anomenat Jaume Gomila *Garrover*, que trobam a Son Servera amb la seva família l'any 1887; tercer, Joan Gomila Llinàs de Sant Llorenç, que s'instal·la entre 1884 i 1887; i quart, Lluís Gomila *Bou* de Manacor, que arriba abans de 1864 i té cinc fills que viuen a Son Servera a final del segle.

GRIMALT: Totes les famílies d'aquest llinatge que resideixen a Son Servera durant el segle XIX arriben a la dècada de 1820, quatre de Manacor i una de Felanitx. Sembla que les famílies d'Antoni Grimalt, de Felanitx, Bartomeu Grimalt i Joan Grimalt abandonen el poble abans de la dècada de 1840. Només una filla de Gabriel Grimalt i Sebastiana Ferrer segueix al poble l'any 1887. Així, el llinatge es manté al poble tan sols transmès pels descendents de Rafel Grimalt *Tareu*, teixidor, i Apol·lònia Duran.

JAUME: Els Jaume que trobam a Son Servera l'any 1887 són els descendents d'Antoni Jaume Servera *Esperit Sant*, de Sant Llorenç, d'Antoni Jaume Pou *Trimpano*, de Felanitx, i de Miquel Jaume Perelló *Corredor* (o *Simó de sa Corredora*) de Manacor.

PASQUAL: A partir de la dècada de 1850 trobam la família de Benet Pasqual Pastor de Manacor.

PELLISSER: El matrimoni format per Bartomeu Pellisser *Cama* i Margalida Gelabert arriba de Manacor a la dècada de 1820 ja amb cinc fills. Tots els Pellisser residents a Son Servera l'any 1887 (trenta-dos) són nets i besnets d'aquesta parella, més concretament descendents de Joan i de Francesc Pellisser Gelabert *Cama*.

PERELLÓ: Poc abans de 1815 arriben a Son Servera les germanes Perelló Nebot de Manacor, potser amb el seu pare Pere Domingo, però aquest no apareix al padró de 1815; totes dues moren a la pesta. Al voltant de 1820 (poc abans o després de la pesta) arriba de Manacor la família de Martí Perelló i Margalida Sansó amb els seus quatre fills. Tots els fills són vius i han format les seves famílies a final del segle XIX.

POMAR: Després de la pesta s'instal·la a Son Servera Gabriel Pomar Ginard de Manacor, que es casa amb Joana Maria Servera Clar de Lluçmajor; tot i que tenen almenys tres fills, a final del segle no hi ha cap descendent seu al poble. Els únics Pomar que resideixen a Son Servera l'any 1887 són els descendents de Jaume Pomar de Manacor i Antònia Llull (només els nets d'Antoni Pomar Llull), que s'havien instal·lat devers l'any 1832 al poble.

RIERA: L'any 1800 trobam tan sols vuit Riera a Son Servera i n'hem pogut identificar sis: Antoni de Manacor amb les seves tres filles nascudes a Son Servera, i les germanes Riera Tous de Capdepera; les dues dones restants podrien ser, o no, descendents dels Riera instal·lats a Son Servera des d'antic. Abans de 1820 s'instal·len a Son Servera tres famílies més amb aquest llinatge que són els Riera Bauçà i els Riera Melis de Manacor i els Riera Servera d'Artà. De totes aquestes famílies anteriors a la pesta, només en trobam tres descendents vius l'any 1887. A la dècada de 1820 comença a arribar gran quantitat de gent amb aquest llinatge: passen per Son Servera (o s'hi casen) una vintena de matrimonis en què ell o

ella porten el llinatge Riera i tots els identificats procedeixen de Manacor i Sant Llorenç. Així i tot, l'any 1887 només sis descendents de totes aquestes famílies resideixen a Son Servera i els únics que poden transmetre el llinatge als serverins del segle XX són el fill i els nets de Llorenç Riera Planícia *Garrut* de Sant Llorenç.

ROSSELLÓ: A la dècada de 1820 s'instal·len a Son Servera les famílies d'Antoni Rosselló de Manacor i Cosme Rosselló de Santanyí. A la dècada de 1830 són les famílies d'Antoni, Pere Josep i Jaume Rosselló de Manacor i de Nicolau Rosselló *Galta-grossa* de Felanitx. Encara que totes aquestes famílies tenen fills a Son Servera, l'any 1887 només en queden tres descendents. Els altres cinc Rosselló que aquell any trobam a Son Servera són els fills de Pere Josep Rosselló de Manacor i Antònia Aina Noguera de Lluçmajor, que sembla que havien arribat a la dècada de 1850.

SALES: Entre 1826 i 1827 arriba la família manacorina formada per Llorenç Sales i Magdalena Cabrer, que tenen sis fills i resideixen a Son Servera almenys fins a final de la dècada de 1850. L'any 1887 només les famílies de Jeroni Sales Estelrich i Bartomeu Sales Munar, ambdós de Manacor, viuen al poble.

SANSÓ: Abans de la pesta sols trobam referències a la família de Llorenç Sansó i Catalina Riera de Manacor, amb les seves filles, que moriren a la dècada de 1750. L'any 1823 ja s'han instal·lat dos matrimonis: el primer, Antoni Sansó Vadell i Catalina Gomila de Manacor, ve amb tres fills i en batia cinc més a Son Servera; el segon, Bartomeu Sansó i Maria Aina Grua de Ciutat. Just dos anys després ja ha arribat la tercera parella: Bartomeu Sansó i Bàrbara Gelabert, sembla que de Manacor, venen amb quatre fills i en batien un més; la quarta: Pere Joan Sansó i Antònia Sureda, que batia una nina a Son Servera; i la cinquena, Pere Sansó i Aina Maria Riera de Manacor, que venen amb tres filles que en pocs anys es casen al poble. L'any 1826 ja podem assegurar que s'ha instal·lat a Son Servera al complet la que serà la família més extensa d'aquest llinatge, la dels fills de Jordi Sansó i Magdalena Vadell de Manacor: sembla que amb la mort de Jordi la seva vídua s'instal·la amb quatre fills al poble que ja havia acollit un altre fill seu, Antoni. Més tard encara, a la dècada de 1830 s'instal·la a Son Servera Jordi Sansó Vadell, també fill de Magdalena Vadell, que havia estat residint a Eivissa. A la dècada de 1830 es casen a Son Servera almenys altres quatre homes de llinatge Sansó, tots de Manacor, que a la dècada de 1850 ja no apareixen a la documentació. Així, per tant, tots els Sansó residents a Son Servera l'any 1887 són descendents de les famílies arribades a la dècada de 1820.

SOLER: A final del segle XIX el llinatge només queda al poble a través dels descendents de Jaume Soler Santceloni *Planiol*, de Manacor, i Francina Aina Tomàs, de Felanitx, que són instal·lats al poble almenys d'ençà de 1837.

Soldats manacorins condecorats en la guerra de Cuba (1895–1899)

Antoni Sureda Vicens

Llorenç Fullana Galmès (1875–1897).